

ОПИСАНИЕ НА КУРС ПО МЕЖДУКУЛТУРНО РАЗБИРАНЕ

Рая Живкова-Крупева

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Резюме. Курсът по межкултурно разбиране е избираема дидактическа дисциплина, предназначена за студенти четвъртокурсници от специалността „Английска филология“ в СУ „Св. Климент Охридски“. В рамките на курса студентите се запознават с техники за повишаване на интеркултурната компетентност на обучаеми по английски език и прилагат на практика онези от тях, които са подходящи за монокултурна среда. За разлика от тематично свързания курс „Културното измерение в чуждоезиковото обучение“, предлаган за студенти четвъртокурсници от специалността „Английска филология“ в СУ „Св. Климент Охридски“, който е с по-теоретична насоченост, курсът „Межкултурно разбиране“ е с практическа насоченост, даваща възможност на бъдещите преподаватели по английски език да придобият умения за работа с техники, развиващи интеркултурната компетентност на обучаемите наред с езиковата компетентност. Повишаването на интеркултурната компетентност води до подобряване на качеството на межкултурната комуникация в резултат на по-доброто разбиране, включително емпатия, при общуване между представители на различни култури, в нашия случай българи и представители на англоезични култури.

Keywords: intercultural competence; intercultural attitudes; intercultural knowledge; intercultural skills; critical cultural awareness

Курсът „Межкултурно разбиране“ дава на студентите четвъртокурсници от специалността „Английска филология“ теоретични познания относно същността на интеркултурната компетентност, техники за преподаване на култура¹⁾, насочени към усъвършенстването ѝ. На студентите се дава възможност да приложат на практика някои от техниките, които са подходящи за обучение в монокултурна среда, какъвто е случаят с чуждоезиковото обучение в България. Прилагането на техниките се случва в рамките на курса под формата на микроуроци (от англ. micro-teachings²⁾). Оценяването е върху изнесените от студентите микроуроци и участието в обсъждането им. Микроуроците представляват симулации на истински уроци в рамките на групата от

студенти. Микроуроците са с по-кратка продължителност (от 15 – 20 минути) от реалните уроци, които студентите изнасят в училище. Фокусирани са върху конкретна лингводидактическа единица и са насочени към развиването на интеркултурна компетентност, като във всеки микроурок се използва подходяща техника за преподаване на култура в монокултурна среда. Студентите предварително подготвят планове на микроуроците си по матрицата за урочен план от Педагогическото портфолио на СУ „Св. Климент Охридски“ (Shopov & Vesselinov, 2014). След преподаването на всеки микроурок от студент студентите и преподавателят обсъждат плана на микроурока и самия микроурок от гледна точка на целите, задачите и релевантността на съдържанието и на начина на поднасянето му. След обсъждането в групата студентът, представил микроурок, си прави самооценка по критериите в оценяващата карта от Педагогическото портфолио (пак там). По този начин студентите придобиват опит и увереност в използването на техники за преподаване на култура в рамките на обучението по английски език, като целта е, когато в някакъв момент работят като учители по английски език, да могат да интегрират подходящите за монокултурна среда техники в обучението. Използването на такива техники би довело до развиване на интеркултурната компетентност на учещите английски език.

Интеркултурната компетентност е съвкупност от способности за умело справяне в сложни ситуации на нарастващо многообразие от народи, култури и начини на живот. В настоящата статия е възприет моделът на Байрам за интеркултурна компетентност. Според Байрам интеркултурната компетентност съдържа следните компоненти, групирани в пет вида знания (*savoirs*).

– Знания (*savoirs*):

културноспецифични и общи знания за културата;
знания за себе си и за другия;
знания за взаимодействията между индивидите и между общностите;
информираност относно начините, по които културата влияе на езика и на общуването.

– Умения (*savoir-comprendre*):

способност за интерпретация и съотнасяне.

– Поведения (*savoir-apprendre / savoir-faire*):

способност за откриване и/или взаимодействие;
способност да се усвояват нови знания и да се използват знанията, нагласите и уменията при ограниченията на общуването в реално време;
метакогнитивни стратегии за насочване на собственото учене.

– Нагласи (*savoir-être*):

нагласа за релативиране на себе си и ценене на другите;
положително отношение към усвояването на интеркултурната компетентност;

– Характерни черти (*savoir-s'engager*):

обща нагласа, характеризираща се с критична ангажираност с чуждата култура, както и със собствената (Byram, 1997).

Както се вижда от така представения модел, компонентите на интеркултурната компетентност са предпоставка за по-добро качество на межкултурната комуникация и по-добро разбиране между представители на различни култури. В такъв смисъл, заглавието на курса „Межкултурно разбиране“ (на английски Intercultural Understanding) се разбира като крайната цел на обучение, насочено към усъвършенстване на интеркултурната компетентност. Поради тази причина считам за важно да изтъкна, че думата „разбиране“ в заглавието включва в себе си както разбиране какво се случва и разбиране защо се случва в рамките на межкултурната комуникация вследствие на по-доброто разбиране за себе си и за другия, така и емпатия и (пожелателно) разбирателство.

Друго обстоятелство, поради което считам за необходимо да се спра на значението на заглавието „Межкултурно разбиране“, е формалната прилика с новата област на познанието в методическата наука „Междуетиково разбиране“, не на последно място и защото предлагам такава избираема дидактическа дисциплина на студенти четвъртокурсници от специалността „Английска филология“ в СУ „Св. Климент Охридски“, който е описан в Живкова, 2005. Без да навлизам в детайли³⁾, ще спомена няколко думи за наименованието на дисциплината „Междуетиково разбиране“ и проблематиката, с която се занимава. Междуетиково разбиране е българският превод на английския термин (международно възприет⁴⁾ Intercomprehension (от Interlanguage Comprehension), който е буквален, но и точен. Comprehension има тясното значение „разбиране на смисъла на нещо“. Поради факта, че „Междуетиково разбиране“ се занимава с рецептивни умения на език, който **не** е изучаван (въз основа на общите знания за това как функционира езикът, придобити от родния език, въз основа на международната лексика в родния език и въз основа на знанията по всеки друг вече изучаван език), българският превод на Intercomprehension с междуетиково разбиране е особено удачен.

От казаното дотук става ясно, че межкултурно разбиране и междуетиково разбиране имат само формална прилика помежду си на български език. Докато на английски език има дума с по-тясно значение (comprehension) и дума с по-широко значение (understanding), българската дума е една (разбиране). Докато за межкултурно разбиране можем да говорим, когато е налице езикова компетентност (на език, който владеят събеседниците представители на повече от една езикова и културна общност) и интеркултурна компетентност, то при междуетиковото разбиране, което се занимава с рецептивни умения, читателят или слушателят по дефиниция не владее езика, на който е четеният/слушаният от него текст. Докато межкултурно разбиране може да

се наблюдава при общуване на хора, представители на различни култури, при междуетниково разбиране общуването е на читателя/ слушателя с текст и не предполага езикова продукция.

Макар да не е самостоятелна научна област, межкултурното разбиране е желан резултат от практическото приложение на интеркултурната компетентност на обучаемия, изразяващ се в ефективно и уместно общуване с представители на различни езикови и културни общности.

NOTES/БЕЛЕЖКИ

1. За повече информация относно техниките вж. Fantini 2007, Zhivkova 2011, Живкова-Крупева 2015.
2. Преводът микроурок на английския термин micro-teaching е мой.
3. За повече информация относно Intercomprehension, респективно междуетниково разбиране, вж. Пенчева и Шопов, 2003; Шопов, 2008; Шопов, 2013; Живкова, 2005.
4. Английски Intercomprehension, немски Interkomprehension, френски L'intercompréhension, испански intercomprensión, португалски Intercompreensão.

REFERENCES/ЛИТЕРАТУРА

- Abisamra, N. S. (1998). *Teaching Culture: Strategies and Techniques*. www.nadasisland.com
- Byram, M. (1997). *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence*. Clevedon: Multilingual Matters Ltd.
- Zhivkova, R. (2005). A Course in Intercomprehension Analysis, in T. Shopov (ed.) *Intercomprehension Analysis: A Textbook*. Sofia: St Kliment Ohridski University Press.
- Zhivkova-Krupeva, R. (2011). *On promoting learners' intercultural awareness in the language classroom*. Paper, 7th Conference of Young Scientists, Faculty of Classical and Modern Philology, University of Sofia. Sofia: St Kliment Ohridski University Press.
- Zhivkova-Krupeva, R. (2015). „Nякои tehniki za razvivane na interkulturna kompetentnost“ v P. Yaneva (sastavitel) *Obuchenie po i na chuzhd ezik sas savremenni metodi i informatsionni i kompyutarni tehnologii v SU sv. Kliment Ohridski. Sbornik*. Sofia: Az-buki. [Живкова-Крупева, Р. (2015). „Някои техники за развиване на интеркултурна компетентност“ в П. Янева (съставител) *Обучение по и на чужд език със съвременни методи и информационни и компютърни технологии в СУ св. Климент Охридски. Сборник*. София: Аз-буки.]

- Pencheva, M. & Shopov, T. (2003). *Understanding Babel*. Sofia: St Kliment Ohridski University Press.
- Fantini, A. (ed.) (2007). *New Ways in Teaching Culture*. TESOL, Alexandria, Virginia.
- Shopov, T., Klayn, H. G. & Stegman, T. D. (2008). EuroKomRom – Sedemte sita. *Kak vednaga da chetem vsichki romanski ezitsi*. Aachen: Shaker Verlag. [Шопов, Т., Клайн, Х. Г. & Стегман, Т. Д. (2008). *ЕуроКомРом – Седемте сита. Как веднага да четем всички романски езици*. Aachen: Shaker Verlag.]
- Shopov, T. (2013). *Pedagogika na ezika*. Sofia: УИ „Св. Климент Охридски“.
- [Шопов, Т. (2013). *Педагогика на езика*. София: УИ „Св. Климент Охридски“.]
- Shopov, T. & Veselinov, D. (2014). *Pedagogichesko portfolio*. Sofia: УИ „Св. Климент Охридски“.
- [Шопов, Т. & Веселинов, Д. (2014). *Педагогическо портфолио*. София: УИ „Св. Климент Охридски“.]

DESCRIBING THE INTERCULTURAL UNDERSTANDING COURSE

Abstract. The course in Intercultural Understanding is an elective didactic course targeted at fourth year BA students of English Philology at St. Kliment Ohridski University of Sofia. During the course students acquire theoretical background in techniques for teaching culture, aimed at developing the intercultural competence of students of English, and practice the ones appropriate for use in monocultural environment in the form of micro-teachings. Unlike the thematically related course in The Cultural Dimension in FLT, also offered to students of the same target group, which is a purely theoretical course, the course in Intercultural Understanding is more practically oriented. The wish is to give the future English language teachers the opportunity to acquire skills of applying techniques for developing the intercultural competence together with the linguistic competence of the students of English. Developing intercultural competence leads to improving the quality of intercultural communication as a result of the better mutual understanding, including empathy in the process of communication between representatives of different cultures, in our case between Bulgarians and representatives of English-speaking cultures.

✉ **Ms. Raya Zhivkova-Krupeva, Assist. Prof.**
Department of Methodology of Foreign Language Teaching
Faculty of Classical and Modern Philology
University of Sofia
15, Tsar Osvoboditel Blvd.
1504 Sofia, Bulgaria
E-mail: rayapz@yahoo.co.uk